

Música experimental: ser profetes a casa

Bel Zaballa

Consensuar una etiqueta no és fàcil. Segurament el terme més estès per a totes aquestes músiques que tenen en comú la recerca, el risc i el fet de sortir dels cànons i l'ordinarietat, és el d'*experimental*. Tot i que no tots els qui en fan els agrada de dir-ne així. Però hi recorrerem ni que sigui perquè per poder parlar d'una cosa, aquesta ha de tenir un nom. I resulta que la música experimental a casa nostra es troba des de fa un temps en un moment d'eclosió molt rica, amb programacions de tota mena, un circuit entrellaçat i uns projectes de música industrial que no tenen equivalents a la resta d'Europa. En parlem amb Viktor, conegut com a Comisarios de la Luz, director creatiu i DJ resident de Màgia Roja, un segell i alhora associació cultural que potser també hi ha tingut alguna cosa a veure, amb aquesta llarga primavera que diu que vivim. Comencem pels orígens, esbrinem què passa avui i mirem d'esbossar alguna clau de futur.

El fet que no hi hagi cap consens sobre el terme i què engloba encara el fa més ampli. Però, sigui com sigui, sembla que sí que hi ha un consens per a establir el naixement de la música experimental al món als anys vint amb Luigi Russolo. Els anys vint del segle xx, és a dir, fa cent anys. A terres catalanes, es considera que va començar cap als anys seixanta, i en Viktor destaca un nom, principalment: el de Macromassa, grup pioner de música experimental que "el 1976 va publicar el primer disc autoeditat del país, *Darlia Microtónica*, abans del punk i tot". Al capdavant de Macromassa hi ha des del primer dia

Juan Crek i Víctor Nubla, un dels referents de la música experimental del país. Precisament, Nubla, en un article publicat ara fa deu anys al llibre *(Des) acords, Música i músiques als Països Catalans* (El Cep i la Nansa Edicions, 2009), lamentava el silenci i la desmemòria “practicats sobre el patrimoni de les músiques valentes produïdes a Catalunya durant el segle xx”, i recordava la transcendència del moviment laietà i els casos paradigmàtics de Jaume Sisa i Pau Riba. De tot això venim, en bona part. En Viktor recorda que als anys vuitanta va haver-hi una xarxa molt important d’artistes experimentals, “sobretot gràcies a les cassetes”. “S’escrivien els uns als altres, de qualsevol punt del món, i s’intercanviaven cintes. Això devia durar fins que va començar Internet. I és obvi que ara hi ha una gran xarxa en aquest àmbit musical. A cada ciutat hi ha gent que munta concerts, es passen els contactes els uns als altres i hi ha projectes que viatgen per Europa.”

Van anar passant els anys, i per entendre com arribem a avui hem de tornar a esmentar Nubla i Crek, responsables de l’associació Gràcia Territori Sonor, que des de 1996 organitza activitats relacionades amb la creació sonora experimental a la ciutat de Barcelona i el festival LEM, un espai que ha fet de laboratori i altaveu de la música experimental. Les feines de formigueta de molts apassionats del gènere que han militat en l’*underground* i en allò que creien i els agradava han permès que avui la terra sigui més fèrtil. Un exemple és el festival d’art sonor i experimental PinPanPun de València, que des de fa uns quants anys ofereix, en espais itinerants de la ciutat, tot de propostes sonores innovadores provinents de disciplines diverses. I un altre nom destacat, com dèiem fa una estona, és el de Màgia Roja, que va néixer com un segell discogràfic i que avui és també una associació cultural que ha aconseguit de mantenir una programació setmanal a Barcelona, que inclou actuacions, projectes audiovisuals, xerrades, tallers i clubs de discussió, entre més. “Els requisits per a ser membre són la curiositat i el respecte”, diu en Viktor, que explica que la filosofia que hi ha darrere de Màgia Roja, i per tant el criteri, es podria sintetitzar en el corrent anomenat metamodernisme: “Aprofita les tècniques postmodernes, basades en l’eclecticisme, però mentre que el postmodernisme té un final irònic, nihilista i no té cap objectiu concret ni cap narrativa, perquè no hi ha cap veritat, el metamodernisme sí que en vol tenir, de narrativa; el metamodernisme aspira a la transcendència”. Ja hem dit que *música experimental* és un concepte molt ampli.

El punt d’inflexió va començar fa uns pocs anys, diu en Viktor. “Quan vam començar les activitats al local, el 2014, el panorama a Barcelona era força desert. Hi havia projectes, però no podien evolucionar gaire, perquè no hi havia gaires llocs ni promotors que trobéssim interessants. Però han anat sorgint sales, promotors i, sobretot, aquests dos últims anys, la situació ha canviat radicalment. Per exemple, la renovació de la fundació Phonos, de la mà d’Àngel Faraldo. Com que l’experimentació engloba tants estils diferents, han

aparegut projectes per diverses bandes. I aquí, que tenim una programació regular centrada en totes aquestes músiques, fem de nòdul. Moltes escenes que no tenien contacte entre si han anat desenvolupant-se en paral·lel i, finalment, s'han trobat. Ara hi ha molta més connexió entre gent que fa coses molt diferents. Improvisació lliure, música industrial, rock experimental, psicodèlia..." I com es conjumina tota aquesta xarxa amb grans festivals que ho acaparen tot com el Sònar? Diu que la direcció que ha anat prenent el Sònar cap a la música urbana, i "involucionant cap a territoris més comercials", no ajuda pas els artistes locals, perquè "cada vegada programa menys experimentació i menys projectes locals", però tampoc no els és cap entrebanc. La prova: "Jo no he conegut uns anys més bons! Vivim una llarga primavera, justament, quan hi ha menys suport d'aquesta mena de festivals." La raó té a veure amb la feina desinteressada de tanta gent a qui agrada aquest art, diu, i també amb allò que busca el públic: ara n'hi ha més i cada setmana pot trobar allò que vol.

Un moment plàcid que ha arribat malgrat la manca de premsa especialitzada i la gairebé nul·la cobertura dels mitjans generalistes. Com fer que el públic, d'aquí i de fora, s'assabenti del que es fa en aquest camp, si no s'explica enlloc? "Entre el *mainstream* i fer un fanzine, què tenim? No res. A Itàlia, Alemanya, França sí que tenen premsa que cobreix aquest espai", reflexiona en Viktor, que esmenta un altre hàndicap: "Una cosa que tenim en comú les grans ciutats és que hi ha hagut tot un moviment gairebé en contra de la música, de l'oci nocturn. Fa anys, no hi havia tants problemes. Per això ara es fan coses molt interessants a ciutats més petites i també al camp." Un exemple d'aquestes propostes més allunyades de les grans ciutats és el festival Eufònic, a les Terres de l'Ebre, i el Konvent Puntzero, a Berga, amb el festival Salt Mortal. Però si parlem d'esculls, més enllà del poc suport institucional i la manca de cobertura mediàtica, en Viktor en té clar un, que mira endins, no només del sector sinó de la societat, i fa autocrítica: "Si mirem festivals a Europa, ens donen moltes més voltes. Aquí encara hi ha una visió molt provinciana: tot allò que ve de fora ens sembla increïble i millor. És un tret cultural, diria. Nosaltres sempre hi hem lluitat en contra i per això donem suport als artistes locals. No estem pas en contra d'allò que es fa fora, sinó que pensem que cal donar suport a les propostes que tenim a la vora i documentar-les." I parla especialment de dues escenes que considera que tenen molt bona salut i que són originals, perquè a la resta d'Europa van per una altra banda: la música industrial —amb projectes com Ca de Bestiar, Coagul, Zozobra, Caramuerto, Dame Area, Noir Noir— i la improvisació lliure —amb Discordian Community Ensemble, Volga i l'Ocell, entre més.

"Si ens fixem en concerts i discs que s'han editat aquí i els busquem a Europa, no els trobarem. Hi ha hagut una cosa singular, aquí. Però sembla que no en siguem conscients. I la premsa no ho recull. És com si no existís. Els francesos, els italians, els alemanys i els anglesos tiren tant cap a casa que a

vegades els parles d'un projecte important d'un dels altres i no en saben res. Els francesos viuen al seu univers, tenen un circuit enorme, pràcticament no els cal sortir, de tants concerts que programen! L'escena francesa és increïble i hi ha moltíssims grups d'una gran qualitat. Una de les raons té a veure amb la manera com s'organitzen. Hi ha molts segells i fan moltes coedicions, cosa que aquí no es veu gaire sovint, i menys amb més de dos segells." Per això, quan li demanem si hi ha res a envejar quan mirem cap a Europa, diu que l'autoestima de tots aquests veïns nostres. I torna a aquesta mena de complex tan característic, al provincianisme. I insisteix que, posats a parlar de reptes de futur, té clar que el primer i més important és el mental. "Que es canviï la perspectiva cultural de la societat. Que hi hagi més autoestima, i això no té res a veure amb qüestions identitàries. Que els projectes no es menyspreïn d'entrada pel sol fet de ser d'aquí; ni viceversa, que les coses de fora no es considerin automàticament bones o millors. Això és el que fa més mal. Si ens fixem en les xifres de gent que va a concerts d'artistes consagrats, són molt altes; tota aquesta gent podria anar a molts altres concerts que es fan, a vegades més interessants i tot; però no hi va perquè no és d'aquell artista de fora de renom. I això és tot un cercle: els programadors programen allò que vol la gent, perquè els mitjans també diuen que toca això, i la gent ho vol, i s'entra en una roda. Aquest és el repte més important. Canviarien moltes coses." I no atribueix ni la culpa ni la responsabilitat a cap subjecte concret i únic. És una responsabilitat compartida, diu. "Si aquesta dinàmica canviés, ajudaria a la qualitat, permetria que els artistes locals es poguessin desenvolupar millor. Perquè es difondrien més, la gent ho valoraria, podrien sortir fora, tindrien més oportunitats i podrien portar a la pràctica amb més facilitats els seus projectes. Convindria trencar aquest cercle viciós que hi posa traves. I si es trenqués aquest cercle, l'ajut institucional vindria per inèrcia. Per això penso que és la qüestió principal. Si la gent s'interessa per les coses que es fan al seu voltant, canvia la percepció dels mitjans, i dels festivals, que ajuden a donar visibilitat. Aleshores canvia tot, també l'actitud de l'administració." Ells hi contribueixen des d'aquest local de Barcelona i compten que, de mica en mica, el cercle viciós s'anirà trencant. La matèria primera de qualitat ja hi és.